

ALIŻ (103) *cn i pt*

cn (86), *pt* (17).

-ż : -sz (69 : 34).

a *jasne*.

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

I. Spójnik (86) :

1. Wprowadza wypowiedzenie podrzędne (73) :

a. Okolicznikowe czasowe (7) : A tak chwilę dobrą łtał nagi/ aliż łuknia iego przyniefiono *OpecŻyw* 135; *PatKaz II* 50; [kościół] kthory łye do tych myašt buduye/ y do końca budowác będzýe/ áliż łye włłyłtcy zbyeżymy w yedność wyáry *KromRozm III* N3v.

W połączeniu z trybem warunkowym: Przetni zyemię nápoły/ iużci łie nie zgoi/ Ni łie łámá łwá mocá iuż nigdy nie łpoi. Aliż iá mušifz zlepić y łpołu połóżyć/ Przedłię áliżby przyłchłá/ toż na łtronę włóżyć. *RejWiz* 113.

Połączenie: »tak długo aliż« (3): tedy tácy máiá być łámi zákłęci/ ták długo áliż temu dołyc vczyniá/ co ná ich vrząd należy. *UstPraw* A4, B4, K2.

b. Okolicznikowe czasowo-warunkowe (66) : Bo więdz iżci móy mily ocietz/ nikomu nieba niechce otworzytz/ aliż łie iá dám przod vmęczytz ij zabitz *OpecŻyw* 81 v; bo my nieiełtełmy tacy/ abyłmy kogo bez winy na łmiertz wydali ij łędziému podali/ aliż pewnie wiémy ijż ielt dołtoien łmierci. *OpecŻyw* 118v, [57]v, 90 [2 r.], 95, 166v; *ForCnR* D2v; *PatKaz I* 12v; ktora koly rzecz dobra kyedy czlouyek onyey nyelłyzal any yey uydzyal nyepoczála łyá w yego dułły y łerczu, alyłz rzecz łyłzana abo uydzyana tołz poczáta w łerczu *PatKazII* 65; Myłczyne chouala rzatko mouyla alyłz tego barzo była potrzeba *PatKaz III* 122, 101, 150; *KromRozm III* 14; *GliczKsiąż* B5; Ktorey żadny rozeznác ni zrozumieć może/ Aliż kogo z łálki łwey onże łam wlpomoże. *RejWiz* 113v; Zadnego z Slácthy záwiázác łlubem niemamy/ áliłz go Práwem zwyciężywłzy *UstPraw* Av, Av, F2 F2v; Antequam aliquo loco consedero litteras a me non expectabis. Nie nádzieway łie ode mnie łiftów/ áliłz łie ná którym mieyłcu połtánowię. *Mącz* 379b; Non potest nisi quae locutus es retexueris, Nie może być áliż to coś mówił odwołáłz. *Mącz* 454a, 94c, 205b [2r.], 396c; *RejPos* 61v; iłz z tąd nieodeyde/ áliłz to vczyniłz. *SkarŻyw* 252, 251, 308, 357, 453.

W połączeniu z trybem warunkowym (20): *MetrKor* 37/3v, 4 [2r.]; *OpecŻyw* 25v, 146v, 168v; ysz sya nyemyely okrzywdy swe pozywacz alyšby przeth przethnamy [!] ony polozyly *ZapWar nr 2085* [2 r.]; iż ich po náwrocenyu ináczey nyeprzyymuye/ yedno áliżby w ten łpołob yáwnye wyználi *KromRozm III* O2, 16; Táki też oni niechay nye záraz młodego łyná dáya włłužbę/ áliżby łie godził y włtał. *GliczKsiąż* I4v; Zaden dobry nie ma być poiman áliżby był práwem zwyciężon *UstPraw* 14, D2, Fv, H2; *Mącz* 272a; *OrzQuin* A2, Pv, P2v; *SarnStat* 12, 54. Cf »nie pierwey ... aliż«, »tak długo ... aliż«.

Połączenia: »aliż gdy(by)« (2): ktorego łákubá ten Dominik nienágánił krewnołciá przy miánowaniu łwiádkow/ áliż gdy dowiełc miał *UstPraw* C4v, I4v.

»nie ... aliż pierwey«: Ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum decumano pactus esset. Aby żaden žitá nie zwožił áliżby łie pierwey o dżiešięcinę [...] zgodził. *Mącz* 272a.

»pierwej nie (nie pierwszej) ... aliż(by)« (17): *OpecŻyw* 2v, 168v; *PatKaz III* 147; *KromRozm III* C8, C8v [2 r.], G4v [2 r.]; Nisi perfecta re de me non conquiesti. Pirwyś nie odpoczinął aliżeś to przewiódł y przekonał co mnie należało. *Mqcz* 341d; Tu non absistes ea facere donec vapules, Ty tego pirwey nie przeltániefz czinić aliż kiyem weźmiefz. *Mqcz* 396c, 504b; *OrzQuin* A2, Pv, P2v [2 r.]; *SarnStat* 12, 54.

»tak długo ... aliżby«: sthego myefcza thak długo nyeodchodzycz any stąpacz, alyfzby mya zalfyą then ze podftarofczy [...] na zamek wyodl *MetrKor* 37/4.

2. Łączy wypowiedzenia współrzędne lub przyłącza zdanie nadrzędne do podrzędne (w apodozie) (13) :

a. Łączne (3) : Iefli pan zwaycá/ vřrzyfz káždego z árkábuzem około niego: iefli pijánicá/ aliż iuż s kuflmi hárcuią około niego: iefli myfliwiec/ aliż iuż wřzyfcy trąbią v wrot iego. *RejPos* 245v; bo tylko zgury Spusćiwfzy wóz/ aliż Vhry. *KochFr* 126.

b. Przeciwstawne (2) : Przetni zyemię nápoły/ iużci fie nie zgoi/ Ni fie lámá fwą mocą iuż nigdy nie łpoi. Aliż ią muřifz zlepić y łpołu połóżyć *RejWiz* 113; Iż to moiá miáá być nawdzięcznieyfza winnicá ten narod ludzki/ á czekałem áby fie w niey byłá vmnożyá łprawiedliwość/ aliż złość: Nádziewałem fie też w niey łądu łprawiedliwego/ aliści krzyk á nárzekánie. *RejPos* 59v.

c. Wynikowe (8) : ij długo za mártwé nieruffaiątz fie leżala/ aliż ią ijnřfć panijé ciełfyly *OpecŻyw* 110v, 125v; Ano iedzie ieden wefoło łobie łpiewáiącz/ koń pod nim pádnie/ aliż álbo nogá/ álbo łzyiá wiři *RejZwierc* 151v, 109; Wřzákże tym zakonni oni ludzie zwyciężyć fie niedáli/ y vmrzyć zá prawdę rádzi chćieli. aliż inną na nie łamołowkę náłafł Cefarz. *SkarŻyw* 300, 471, 477, 543.

II. Partykuła (17) :

1. Uwydatniająca (4) : duřa yego zamyá łmatna bila alyřf do łmyercy. *BierRaj* 23v, 23; tamo to groblei ich alisch do spvsczenya staw i viscya rip motikami i ridłmi nyeprzekopal *ZapWar 1518 nr* 2237; iefřće przez mały czas będę s wami/ tzuř aliż do godziny łmierci moie *OpecŻyw* 95.

2. Ograniczająca (13) :

a. W wypowiedzeniu twierdzącym (7) : [żona] Bądz to gniewliwa abo łzalona [...] po łwadzbie aliż poznano bywa. *BielŻyw* 109; *KromRozm III* B2, C8, G4, E8; Piře też iż iuż potym aliż dnia czwartego/ Toż niebo ochędożył fwiátłofćiami iego. *RejWiz* 144v, 93v.

b. W wypowiedzeniu zaprzeczonym (6) : niebędzie obiawiono/ aliż w dzień ładny. *OpecŻyw* 116; *RejJóz* 12; *KromRozm III* C8; Obiecuiem/ iż żadnemu z poddánych náłzych niewęźmiem łmienia/ áni fie wwiążem/ o wřzeláki wyřthępek/ aliż z Práwá/ przes ktoreřmy ná to wyłádzili. *UstPraw* Av; Iż nielza miły Pánie ináczey iedno aliż we krwi teřtámentu twego muřifz wypuřćić s tego nędznego więzyenia ten mizerny narod ludzki *RejPos* 101 v; *SkarŻyw* 227.

Cf ALIŚCI